

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 10. apríla 2014¹

Spojené veci C-58/13 a C-59/13

Angelo Alberto Torresi
proti
Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Macerata
Pierfrancesco Torresi
proti
Consiglio dell'Ordine degli Avvocati di Macerata

[návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré podala Consiglio Nazionale Forense (Taliansko)]

„Pojem ‚vnútroštátny súdny orgán‘ — Consiglio Nazionale Forense — Nezávislosť — Nestrannosť — Článok 3 smernice 98/5/ES — Platnosť — Trvalý výkon právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia — Zneužitie práva — Rešpektovanie národných identít“

1. Páni Angelo Alberto Torresi a Pierfrancesco Torresi (ďalej len „páni Torresiovci“) sú talianski štátni príslušníci, ktorí po tom, ako v Španielsku získali právo používať profesijný titul „abogado“, požiadali príslušnú radu komory v Taliansku o registráciu na účely vykonávania právnického povolania v Taliansku. Žiadosti podali podľa talianskych právnych predpisov, ktorými sa preberá smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/5/ES zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia².
2. Keďže miestna rada komory o týchto žiadostiach nerozhodla v stanovenej lehote, obaja páni Torresiovci podali na Consiglio Nazionale Forense (ďalej len „CNF“) (Národná rada advokátskej komory) odvolanie. V tomto odvolacom konaní sa CNF rozhodla položiť Súdnemu dvoru dve prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu a platnosti smernice 98/5, a to v súvislosti s uplatňovaním zásady zákazu „zneužitia práva“ a dovoľávaním sa „rešpektovania národných identít“.
3. Podľa môjho názoru je odpoveď na tieto otázky úplne jednoznačná. Predtým, ako sa budem venovať hmotnoprávnym otázkam, však považujem za potrebné vyriešiť nasledujúcu procesnú otázku: je CNF v konaní vo veci samej oprávnená predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania?
4. Na zodpovedanie tejto otázky je predovšetkým potrebné posúdiť rozsah a funkcie kritérií nezávislosti a nestrannosti, ktoré sa viažu k pojmu „vnútroštátny súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ.

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Ú. v. ES L 77, s. 36; Mim. vyd. 06/003, s. 83.

I – Právny rámec

A – Právo Únie

5. Článok 2 prvý odsek smernice 98/5 stanovuje:

„Každý právnik je oprávnený trvale vykonávať na základe profesijného titulu domovskej krajiny v ktoromkoľvek členskom štáte činnosti uvedené v článku 5.“

6. Článok 3 smernice 98/5 nazvaný „Registrácia na príslušnom orgáne“ stanovuje:

„1. Právnik, ktorý chce vykonávať činnosť v inom členskom štáte ako je ten, v ktorom nadobudol svoju profesijnú kvalifikáciu, sa zaregistruje na príslušnom orgáne v danom štáte.

2. Príslušný orgán v hostiteľskom členskom štáte zaregistruje právnika po predložení osvedčenia, ktoré potvrdzuje jeho registráciu na príslušnom orgáne v jeho domovskom členskom štáte. ...“

7. Článok 9 smernice 98/5 nazvaný „Odôvodnenie a opravné prostriedky“ stanovuje:

„V rozhodnutí o zamietnutí registrácie podľa článku 3 alebo o zrušení takejto registrácie a v rozhodnutiach o uložení disciplinárnych opatrení sa musia uvádzať dôvody, ktoré k nim viedli.

Proti týmto rozhodnutiam je možné podať opravný prostriedok na súdny orgán v súlade s ustanoveniami vnútroštátneho právneho poriadku.“

B – Talianske právo

8. Taliansko prebralo smernicu 98/5 legislatívnym dekrétom č. 96 z 2. februára 2001 (ďalej len „legislatívny dekrét č. 96/2001“)³.

9. Podľa článku 6 ods. 1 až 3 legislatívneho dekrétu č. 96/2001 štátni príslušníci členských štátov, ktorí chcú vykonávať v Taliansku právnické povolanie na základe titulu získaného v domovskej krajine, musia v obvode svojho trvalého bydliska alebo miesta podnikania požiadať o registráciu v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov. K žiadosti musia byť priložené doklady preukazujúce štátnu príslušnosť členského štátu Európskej únie, bydlisko alebo miesto podnikania a doklad o registrácii na príslušnom profesijnom orgáne členského štátu pôvodu.

10. Podľa článku 6 ods. 6 legislatívneho dekrétu č. 96/2001 miestna rada komory v lehote tridsať dní odo dňa podania žiadosti alebo jej doplnenia, „nariadi registráciu v osobitnej časti po potvrdení splnenia požadovaných podmienok a, ak tomu nebránia dôvody nezlučiteľnosti, upovedomí o tom príslušné orgány členského štátu pôvodu“. Článok 6 ods. 8 tohto právneho predpisu navyše stanovuje, že ak sa miestna rada komory nevyjadrí k žiadosti v lehote stanovenej v odseku 6, žiadateľ môže do desiatich dní po uplynutí tejto lehoty podať žalobu na CNF, ktorý „vo veci registrácie“ rozhodne.

3 — Attuazione della direttiva 98/5/CE volta a facilitare l'esercizio permanente della professione di avvocato in uno Stato membro diverso da quello in cui è stata acquisita la qualifica professionale (riadna príloha GURI č. 79 zo 4. apríla 2001).

11. V rozhodnom čase boli zloženie, úloha a činnosť CNF upravené predovšetkým kráľovským zákonným dekrétom č. 1578 z 27. novembra 1933 (ďalej len „zákonný dekrét č. 1578/1933“)⁴, kráľovským dekrétom č. 37 z 22. januára 1934 (ďalej len „dekrét č. 37/1934“)⁵ a inou sekundárnou legislatívou⁶.

12. CNF má sídlo na ministerstve spravodlivosti v Ríme a má 26 členov (čo zodpovedá počtu obvodov, v ktorých je odvolací súd), ktorých zo svojich radov volia právnici s oprávnením vystupovať pred talianskymi vyššími súdmi.

13. Podľa článkov 31 a 54 zákonného dekrétu č. 1578/1933 CNF rozhoduje o žalobách proti rozhodnutiam rád komory vo veciach registrácie v zoznamoch advokátov a v disciplinárnych veciach. V zmysle článku 56 tohto dekrétu sa odvolanie proti rozhodnutiu CNF podáva na Corte di Cassazione, Sezioni Unite (združené komory Najvyššieho súdu), pričom ho možno odôvodniť „nedostatkom právomoci, zneužitím právomoci a nesprávnym právnym posúdením“.

II – Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

14. Páni Torresiovci získali vysokoškolské diplomy v odbore právo (Licenciado en Derecho) v Španielsku a 1. decembra 2011 ich Ilustre Colegio de Abogados de Santa Cruz de Tenerife (Advokátska komora v Santa Cruz de Tenerife) zaregistrovala ako „abogado ejerciente“.

15. Dňa 17. marca 2012 páni Torresiovci požiadali Ordine degli avvocati di Macerata (Advokátska komora v Macerate) o registráciu v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov. Rada komory v Macerate však o týchto žiadostiach nerozhodla v lehote 30 dní tak, ako jej to ukladá taliansky právny poriadok.⁷

16. Páni Torresiovci preto 19. apríla 2012 podali na CNF samostatné žaloby, ktorými sa domáhajú vydania rozhodnutia vo veci registrácie.⁸

17. Vzhľadom na pretrvávajúce pochybnosti o výklade a platnosti článku 3 smernice 98/5 CNF rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 3 [smernice 98/5] s ohľadom na všeobecnú zásadu zákazu zneužitia práva a článok 4 ods. 2 Zmluvy o EÚ týkajúci sa rešpektovania národných identít vykladať v tom zmysle, že ukladá vnútroštátnym správny orgánom povinnosť registrácie talianskych občanov, ktorí zneužívajú právo Únie, v zozname usadených euroadvokátov a bráni vnútroštátnej praxi, ktorá týmto orgánom umožňuje zamietnuť žiadosti o registráciu v zozname usadených euroadvokátov v prípade, ak na základe objektívnych skutočností možno predpokladať, že došlo k zneužitiu práva Únie, bez toho, aby bolo dotknuté jednak dodržiavanie zásady proporcionality a zákazu diskriminácie, jednak právo žiadateľa podniknúť právne kroky v súvislosti s prípadným porušením práva usadiť sa, t. j. právo na súdne preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu?

4 — Ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore (GURI č. 281 z 5. decembra 1933).

5 — Norme integrative e di attuazione del r.d.l. No. 1578 z 27. novembra 1933, sull'ordinamento della professione di avvocato (GURI č. 24 z 30. januára 1934).

6 — Legislatívny dekrét č. 382 z 23. novembra 1944, „Norme sui Consigli degli Ordini e Collegi e sulle Commissioni centrali professionali“ (GURI č. 98 z 23. decembra 1944, ďalej len „legislatívny dekrét č. 382/1944“) a legislatívny dekrét č. 597 z 28. mája 1947, „Norme sui procedimenti dinanzi ai Consigli degli ordini forensi ed al Consiglio nazionale forense“ (GURI č. 155 z 10. júla 1947, ďalej len „legislatívny dekrét č. 597/1947“). Táto otázka je teraz upravená zákonom č. 247 z 31. decembra 2012, „Nuova disciplina dell'ordinamento della professione forense“ (GURI č. 15 z 18. januára 2013), ktorý nadobudol účinnosť 2. februára 2013 (ďalej len „zákon č. 247/2012“).

7 — Článok 6 ods. 6 legislatívneho dekrétu č. 96/2001.

8 — Tamže, článok 6 ods. 8.

2. Treba v prípade [kladnej] odpovede na prvú otázku považovať takto vykladaný článok 3 [smernice 98/5] za neplatný s ohľadom na článok 4 ods. 2 Zmluvy o EÚ v rozsahu, v akom umožňuje obchádzanie právnych predpisov členského štátu, ktorý podmieňuje prístup k povolaniu advokáta vykonaním štátnej skúšky, pričom táto povinnosť je stanovená ústavou tohto členského štátu a predstavuje jednu zo základných zásad ochrany užívateľov odborných služieb a riadneho výkonu spravodlivosti?“

18. Písomné pripomienky podali páni Torresiovci, talianska, španielska, rakúska, poľská a rumunská vláda, Parlament, Rada a Komisia. Na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 11. februára 2014, predniesli pripomienky páni Torresiovci, talianska a španielska vláda, ako aj Parlament, Rada a Komisia.

III – Posúdenie

A – Právomoc

19. Podľa ustálenej judikatúry pri hodnotení, či vnútroštátny orgán má povahu „súdneho orgánu“ v zmysle článku 267 ZFEÚ, čo je otázka, ktorá výlučne spadá do práva Únie, Súdny dvor berie do úvahy všetky skutočnosti ako celok, akými sú právny základ orgánu, jeho pôsobenie, záväzný charakter jeho právnych aktov, kontradiktórna povaha konania, uplatnenie právnych predpisov orgánom, ako aj jeho nezávislosť.⁹

20. Je dôležité poznamenať, že ako Súdny dvor objasnil, vnútroštátny orgán môže byť súdnym orgánom v zmysle článku 267 ZFEÚ, ak vykonáva súdne funkcie, avšak nie vtedy, ak vykonáva funkcie správnej povahy. Z uvedeného vyplýva, že v prípade vnútroštátneho orgánu, ktorému zákon priznáva funkcie inej povahy – ako bude preukázané, že je prípad CNF – Súdny dvor poznamenal, že treba overiť, aká je konkrétna povaha jeho funkcií, ktoré vykonáva v osobitnom normatívnom kontexte, v ktorom žiada Súdny dvor o rozhodnutie podľa článku 267 ZFEÚ.¹⁰ V tomto ohľade Súdny dvor priznal osobitnú dôležitosť otázke, či tento orgán prejednáva „spor“ a či je oprávnený vyhlásiť rozhodnutie súdnej povahy, ktorým sa konanie končí.¹¹

21. V prejednávanej veci páni Torresiovci uviedli dva dôvody, prečo podľa nich CNF nie je „vnútroštátnym súdnym orgánom“ v zmysle článku 267 ZFEÚ. Po prvé, CNF podľa nich nespĺňa kritérium nezávislosti, keďže jej členov nemožno považovať za nestranných. Po druhé, CNF podľa nich vykonáva len funkcie správnej povahy, keďže rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, je správnej povahy.

22. V ďalšom texte zdôvodním, prečo si myslím, že CNF je oprávnená v konaní vo veci samej predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania. Za tým účelom najprv posúdím tie dve kritériá, o ktorých páni Torresiovci tvrdia, že neboli splnené. Potom v krátkosti posúdím, či sú splnené ďalšie kritériá vyplývajúce z judikatúry Súdneho dvora.

9 — Pozri najmä rozsudky zo 17. septembra 1997, Dorsch Consult (C-54/96, Zb. s. I-4961, bod 23); z 31. mája 2005, Syfait a i. (C-53/03, Zb. s. I-4609, bod 29), a zo 14. júna 2011, Miles a i. (C-196/09, Zb. s. I-5105, bod 37).

10 — Pozri napríklad uznesenie z 26. novembra 1999, ANAS (C-192/98, Zb. s. I-8583, body 22 a 23), a rozsudok z 31. januára 2013, Belov (C-394/11, body 40 a 41).

11 — Pozri najmä rozsudky z 19. októbra 1995, Job Centre (C-111/94, Zb. s. I-3361, body 9 až 11), a zo 14. júna 2001, Salzmann (C-178/99, Zb. s. I-4421, body 14 a 15).

1. Nezávislosť a nestrannosť

23. V prvom rade páni Torresiovci vyjadrili pochybnosti o nestrannosti CNF. Tento orgán je zložený výlučne z advokátov, ktorí by preto mohli mať spoločný záujem na tom, aby boli z trhu vylúčení potenciálni konkurenti, ktorí kvalifikáciu získali v zahraničí. V tomto ohľade páni Torresiovci poukazujú konkrétne na rozsudok Wilson¹².

24. Na úvod treba uviesť, že vo veci Gebhard¹³ už Súdny dvor prijal návrh, ktorým ho CNF v zmysle článku 267 ZFEÚ požiadala o vydanie rozhodnutia o prejudiciálnych otázkach týkajúcich sa výkladu smernice 77/249/EHS na uľahčenie účinného výkonu slobody právnikov poskytovať služby¹⁴. To, že sa Súdny dvor v rozhodnutí vo veci Gebhard k otázke svojej právomoci priamo nevyjadril, neznamená, že by tento aspekt sporu prehliadol. Generálny advokát Léger sa vo svojich návrhoch týmto aspektom zaoberal a zistil, že CNF sa v konaní vo veci samej považuje za „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ.¹⁵ Ďalej je známe, že otázky týkajúce sa právomoci Súdneho dvora, vrátane právomoci podľa článku 267 ZFEÚ, sú otázkami verejného záujmu a ako také ich Súdny dvor môže – prípadne musí – vzniknúť z úradnej povinnosti.¹⁶ Domnievam sa, že ak by bol návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci Gebhard neprípustný pre nedostatok právomoci, Súdny dvor by na ne odpovedal (a mal by to urobiť) z vlastného podnetu, a to aj s ohľadom na to, že na tento aspekt vtedy poukázal aj generálny advokát.

25. Keďže vec Gebhard siaha až do roku 1995, možno sa pýtať, či pojem „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ odvtedy prešiel nejakým vývojom. Predovšetkým sa možno pýtať, či rozhodnutie vo veci Gebhard nebolo prekonané neskorším rozsudkom vo veci Wilson.

26. V zásade pripúšťam, aby sa výklad kritérií vytvorených judikatúrou Súdneho dvora časom menil, a v prípade, že si to vyžaduje aktuálna situácia, aby sa tieto kritériá uplatňovali aj prísnejšie.

27. Som presvedčený, že zachovanie určitej miery flexibility Súdneho dvora pri posudzovaní relevantných kritérií v zmysle článku 267 ZFEÚ je nanajvýš dôležité. Sú na to dva dôvody. Na jednej strane sú rozdiely medzi právnymi systémami teraz už 28 členských štátov príliš výrazné na to, aby existovala zhoda na jednotnej a všeobecnej definícii pojmu „súdny orgán“. Na strane druhej je neodškriepiteľné, že právne systémy členských štátov, vrátane štruktúry a organizácie súdnej moci, sa neustále vyvíjajú. Podľa môjho názoru je nevyhnutné, aby judikatúra Súdneho dvora tieto zmeny na vnútroštátnej úrovni zohľadňovala a spolu s nimi sa vyvíjala.

28. Pokiaľ ide o posudzovanie rôznych hľadísk prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania, pri iných príležitostiach som presadzoval prísnejší prístup.¹⁷

29. Vzhľadom na rozsudok vo veci Wilson nie som, na rozdiel od pánov Torresiovcov, presvedčený, že by kritérium nezávislosti v zmysle článku 267 prešlo vývojom – alebo že by malo prejsť vývojom – v zmysle jeho sprísnenia. Najprv teda vysvetlím, prečo podľa mňa Súdny dvor vo veci Wilson nemal záujem vyvrátiť rozhodnutie vo veci Gebhard. Potom načrtnem dôvody, prečo si myslím, že Súdny dvor by nemal vyvrátiť rozhodnutie vo veci Gebhard tým, že by odôvodnenie rozhodnutia vo veci Wilson použil aj v inom právnom kontexte.

12 — Rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson (C-506/04, Zb. s. I-8613).

13 — Rozsudok z 30. novembra 1995, Gebhard (C-55/94, Zb. s. I-4165).

14 — Smernica Rady z 22. marca 1977 (Ú. v. ES L 78, s. 17; Mim. vyd. 06/001, s. 52).

15 — Pozri body 12 až 17 (najmä však bod 16) návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Léger 20. júna 1995 vo veci Gebhard.

16 — Pozri rozsudok zo 7. novembra 2013, Romeo (C-313/12, bod 20 a citovanú judikatúru).

17 — Pozri návrhy, ktoré som predniesol 5. septembra 2013 v spojených veciach Venturini a i. (rozsudok z 5. decembra 2013, C-159/12 až C-161/12), body 16 až 63; 12. decembra 2013 vo veci Pohotovosť (rozsudok z 27. februára 2014, C-470/12), body 20 až 38; 21. novembra 2013 vo veci Macinský a Macinská (návrh na začatie prejudiciálneho konania vzatý späť 31. decembra 2013), body 32 až 58.

a) Rozsudok Wilson nevyvrátil rozsudok Gebhard

30. Luxemburský Cour administrative (Vyšší správny súd) vo veci Wilson položil Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky týkajúce sa opravných prostriedkov proti rozhodnutiam o zamietnutí registrácie do zoznamu advokátov v Luxembursku. Prejudiciálne otázky sa v podstate týkali súladu niektorých ustanovení luxemburského právneho poriadku so smernicou 98/5.

31. Súdny dvor rozhodol, že opravné prostriedky prejednávané „disciplinárnou a správnou radou“ alebo „odvolacou disciplinárnou a správnou radou“ (ďalej len „rady“), ktoré boli zriadené na základe luxemburského zákona z 10. augusta 1991 týkajúceho sa advokátskeho povolania, nepredstavujú primeraný „opravný prostriedok na súdnom orgáne“ v zmysle článku 9 smernice 98/5. Podľa Súdneho dvora tieto rady, ktorých členmi boli výlučne alebo hlavne advokáti s luxemburskou štátnou príslušnosťou, neposkytovali dostatočné záruky nestrannosti.¹⁸

32. Na úvod je dôležité poznamenať, že správny súd vo veci Wilson požiadal Súdny dvor o posúdenie súladu dotknutého luxemburského zákona s článkom 9 smernice 98/5; zo strany Súdneho dvora teda k zamietnutiu návrhu na začatie prejudiciálneho konania podaného jednou z rád pre nedostatok právomoci nedošlo. V tomto konkrétnom prípade si Súdny dvor na účely výkladu tohto ustanovenia „požičal“ zásady, ktoré vyplývajú z článku 267 ZFEÚ. Súdny dvor teda k posúdeniu tejto veci pristúpil z inej perspektívy. Toto je rozhodujúci bod, ku ktorému sa neskôr vrátim.

33. Podľa môjho názoru je rozsudok Wilson súčasťou judikatúry, v zmysle ktorej Súdny dvor rozhoduje, že vnútroštátne orgány, ktoré prejednávajú opravné prostriedky proti rozhodnutiam profesijných organizácií, môžu¹⁹, alebo nemôžu²⁰ patriť pod pojem „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ, a to s prihliadnutím na osobitosti každého prípadu.

34. S ohľadom na spor vo veci samej pripomínam, že už od rozhodnutia vo veci Corbiau Súdny dvor vysvetľuje pojem nezávislosť ako požiadavku, v zmysle ktorej musí mať vo veci samej vnútroštátny orgán „postavenie tretieho subjektu voči orgánu, ktorý vydal rozhodnutie, ktoré je predmetom konania“.²¹

35. Vo veci Wilson Súdny dvor objasnil, že pojem nezávislosť má dve hľadiská, jedno vonkajšie a jedno vnútorné. Vonkajšie hľadisko nezávislosti je podmienené tým, že orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, je chránený pred vonkajšími zásahmi alebo tlakmi, ktoré by mohli ohroziť nezávislosť rozhodovania jeho členov v súvislosti so spormi, ktoré prejednávajú. Toto hľadisko budem označovať ako nezávislosť v pravom zmysle slova.

36. Pokiaľ ide o vnútorné hľadisko nezávislosti, tento pojem súvisí s pojmom nestrannosť a týka sa rovnakého odstupu od účastníkov konania a ich príslušných záujmov vo vzťahu k predmetu sporu. Toto hľadisko vyžaduje zachovanie objektivity a neexistenciu akéhokoľvek záujmu na výsledku sporu, okrem striktného uplatnenia právnej normy. Toto hľadisko budem označovať ako nestrannosť.

18 — Rozsudok Wilson (už citovaný, bod 54 a nasl.).

19 — Pozri rozsudky z 30. júna 1966, Vaassen-Göbbels (61/65, Zb. s. 261); zo 6. októbra 1981, Broekmeulen (246/80, Zb. s. 2311); z 8. apríla 1992, Bauer (C-166/91, Zb. s. I-2797); z 30. novembra 1995, Gebhard (už citovaný), ako aj novší rozsudok z 22. decembra 2010, Koller (C-118/09, Zb. s. I-13627). V poslednej uvedenej veci, v ktorej bolo vydané rozhodnutie až po tom, ako bola rozhodnutá vec Wilson, Súdny dvor skonštatoval, že rakúsky Oberste Berufungs- und Disziplinarkommission (odvolacia a disciplinárna rada advokátov) predstavovala „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ.

20 — Pozri rozsudky z 18. júna 1980, Borker (138/80, Zb. s. 1975), a z 5. marca 1986, Greis Unterweger (318/85, Zb. s. 955).

21 — Rozsudok z 30. marca 1993, Corbiau (C-24/92, Zb. s. I-1277, bod 15). Pozri tiež rozsudok z 30. mája 2002, Schmid (C-516/99, Zb. s. I-4573, bod 36) a Wilson (už citovaný, bod 49).

37. Podľa Súdneho dvora tieto záruky nezávislosti (v pravom zmysle slova) a nestrannosti stanovujú ako požiadavku existenciu „pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie orgánu, menovanie, funkčné obdobia, ako aj dôvody zdržania sa hlasovania, vylúčenia pre predpojatosť a odvolania jeho členov, ktoré umožňujú odstrániť akékoľvek oprávnené pochybnosti účastníkov konania, pokiaľ ide o neovplyvniteľnosť uvedeného orgánu z vonkajšieho hľadiska a jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom“.²²

38. Vo veci Wilson Súdny dvor po posúdení príslušnej právnej úpravy dospel k záveru, že tieto záruky neboli dané. Po prvé v luxemburskom právnom poriadku chýbajú osobitné predpisy o vylúčení pre zaujatosť a zdržaní sa hlasovania členov rád, ako aj ochrana proti neprípustným zásahom alebo neprípustným tlakom zo strany výkonnej moci, napríklad prostredníctvom zákonom upravenej rozhodovacej slobody. Po druhé Súdny dvor ustálil, že podľa luxemburského právneho poriadku boli členmi rád výlučne alebo hlavne advokáti s luxemburskou štátnou príslušnosťou²³ zvolení spomedzi členov dvoch miestnych advokátskych komôr, pričom ide o tie orgány, ktorých rozhodnutia by podliehali preskúmaniu. Súdny dvor mal ďalej za preukázané, že členovia miestnych advokátskych komôr a rád mali spoločný záujem: potvrdiť rozhodnutie vylučujúce z trhu konkurenta, ktorý svoju profesijnú kvalifikáciu získal v inom členskom štáte.

39. Naproti tomu talianske právne predpisy, ktoré sa vzťahujú na tento prípad, obsahujú ustanovenia, ktorých účelom je zaručiť tak nezávislosť v pravom zmysle slova, ako aj nestrannosť členov CNF.

40. Predovšetkým článok 49 zákonného dekrétu č. 1578/1933 a článok 2 legislatívneho dekrétu č. 597/1947 stanovujú, že v konaní pred CNF môžu účastníci konania vzniesť námietku zaujatosti člena príslušného na rozhodovanie veci z rovnakých dôvodov, z akých je možné podľa talianskeho občianskeho súdneho poriadku vzniesť námietku zaujatosti radového sudcu. Podľa týchto ustanovení sú členovia CNF, ktorí sú príslušní konať vo veci, povinní zdržať sa hlasovania v prípade, že sa dozvedia o existencii niektorého z týchto dôvodov, a to aj vtedy, ak žiadny účastník konania v tomto zmysle námietku nevzniesol.²⁴

41. Navyše existujú pravidlá na zabezpečenie funkčného obdobia členov CNF. Sú volení na obdobie troch rokov a v úrade zostávajú až do jeho prevzatia novozvolenými členmi orgánu.²⁵ Ani minister spravodlivosti, ani žiadny iný orgán verejnej moci nemá právomoc odvolať člena CNF alebo žiadať, aby odstúpil.²⁶ CNF nemá s orgánmi verejnej moci žiadnu hierarchickú ani funkčnú väzbu. Dokonca ani predseda CNF nedisponuje voči ostatným členom CNF alebo vo vzťahu k rozhodnutiam CNF, s ktorými nesúhlasí, žiadnymi oprávneniami.²⁷

42. Navyše je vylúčené, aby medzi CNF a miestnymi radami komory existovali akékoľvek osobné väzby, keďže podľa článku 13 legislatívneho dekrétu č. 382/1944 je členstvo v miestnej rade komory nezlučiteľné s členstvom v CNF. Navyše žiadne ustanovenie talianskeho právneho poriadku nestanovuje, aby boli členmi CNF len advokáti talianskej štátnej príslušnosti.²⁸ Zrejme je dôležité prihliadať aj na skutočnosť, že právnici zapísaní v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa

22 — Rozsudok Wilson (už citovaný, body 51 až 53). Pozri tiež uznesenia zo 14. mája 2008, Pilato (C-109/07, Zb. s. I-3503, bod 24), a zo 14. novembra 2013, MF 7 (C-49/13, bod 23).

23 — Rozsudok Wilson (už citovaný, body 18 a 54).

24 — V otázke významu podobných ustanovení pozri rozsudok zo 4. februára 1999, Köllensperger a Atzwanger (C-103/97, Zb. s. I-551, bod 22). Pozri tiež uznesenie Pilato (už citované, body 24 a 29) a rozsudok Schmid (už citovaný, bod 41).

25 — Článok 15 legislatívneho dekrétu č. 382/1944. V otázke významu tohto pravidla pozri rozsudok zo 14. júna 2007, Häupl (C-246/05, Zb. s. I-4673, bod 18) a uznesenie MF 7 (už citované, body 22 až 24).

26 — Podľa článku 8 legislatívneho dekrétu 382/1944 je minister spravodlivosti oprávnený rozpustiť miestnu radu komory, len ak „svoje funkcie nemôže vykonávať riadne“, pričom v takomto prípade až do zvolenia novej rady jej činnosť dočasne vykonáva osobitný komisár, najviac však 90 dní. Pokiaľ mi je však známe, takéto ustanovenie sa na CNF nevzťahuje.

27 — Porovnaj rozsudok Schmid (už citovaný, body 41 a 42).

28 — Pozri články 33 a 34 zákonného dekrétu 1578/1933 a článok 21 legislatívneho dekrétu 382/1944.

usadených euroadvokátov majú rovnaké právo voliť členov CNF, ako ostatní advokáti.²⁹ Bolo by nemiestne tvrdiť, že ktorýkoľvek člen CNF je viac či menej priamym konkurentom žiadateľov o zápis do zoznamu usadených euroadvokátov: okrem toho, že sú zapísaní v inej časti zoznamu advokátov,³⁰ sú činní aj v obvodoch iných odvolacích súdov.³¹

43. V prospech zákonnej požiadavky na nestrannosť CNF v sporoch, ktoré prejednáva, svedčí aj skutočnosť, že na rozdiel od príslušnej miestnej rady komory, CNF nemôže byť účastníkom osobitného odvolacieho konania pred Corte di Cassazione, ktorého predmetom je rozhodnutie CNF, „keďže vo vzťahu k sporu je v postavení tretej strany“.³²

44. Na záver vyjadrujem presvedčenie, že vzhľadom na očividné rozdiely v podstatných právnych a skutkových súvislostiach je potrebné rozlišovať medzi vecami Gebhard a Wilson. V texte neskoršie vydaného rozsudku nevidím nič, čo by nasvedčovalo tomu, že Súdny dvor mal v úmysle vyvrátiť skôr vydané rozhodnutie.

b) Rozsudok Wilson by nemal vyvrátiť rozsudok Gebhard

45. Čo je dôležitejšie, podľa môjho názoru by Súdny dvor v žiadnom prípade nemal vyvrátiť rozsudok Gebhard tým spôsobom, že *ipso facto* použije odôvodnenie rozsudku Wilson na iné právne súvislosti.

46. Ako bolo uvedené vyššie, Súdny dvor vo veci Wilson nerozhodol o neprijateľnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, s ktorým sa na neho obrátil luxemburský Cour administrative, ale len zodpovedal otázky týkajúce sa súladu príslušných právnych predpisov Luxemburska s článkom 9 smernice 98/5.

47. Z môjho pohľadu je zrejmé, že na účely správneho prebratia článku 9 druhý odsek smernice 98/5 do vnútroštátneho právneho poriadku je potrebné upraviť aj taký opravný prostriedok, ktorý by bol – okrem iných náležitostí – v plnom súlade s článkom 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“) a článkom 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).³³ Na druhej strane, z právneho poriadku Únie mi nevyplýva, že by sa článkom 267 ZFEÚ kládli na vnútroštátne súdy takto vysoké požiadavky v súvislosti s ich možnosťou obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania.

48. Naopak, zdá sa, že dôvody, ktoré svedčia v prospech prísneho uplatňovania článku 6 EDĽP a článku 47 Charty, hovoria v prospech menej prísneho výkladu pojmu „súdny orgán“ na účely článku 267 ZFEÚ.

49. Prísne uplatňovanie požiadaviek podľa článku 6 EDĽP a článku 47 Charty je potrebné na posilnenie ochrany jednotlivcov a zabezpečenie vysokého štandardu ochrany základných práv. Neprimerane prísne uplatňovanie kritérií stanovených judikatúrou Súdneho dvora týkajúce sa prijateľnosti návrhov podľa článku 267 ZFEÚ by však mohlo spôsobiť opačný výsledok: jednotlivci by boli zbavení možnosti, aby ich nároky vyplývajúce z práva Únie prejednával „prirodzený sudca“ (Súdny dvor), v dôsledku čoho by sa v Európskej únii oslabila účinnosť práva Únie.

29 — Článok 6 ods. 9 legislatívneho dekrétu č. 96/2001.

30 — Navrhovatelia žiadajú o zápis v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov, ktorý vedie miestna rada komory (pozri článok 6 legislatívneho dekrétu č. 96/2001), kým členovia CNF sú zapísaní v osobitnej časti zoznamu advokátov, ktorí sú oprávnení vystupovať pred najvyššími súdmi, pričom tento register vedie sama CNF (pozri článok 33 legislatívneho dekrétu č. 1578/1933 a článok 21 legislatívneho dekrétu č. 382/1944).

31 — Podľa ustálenej praxe CNF sa prejednávania veci nezúčastňuje ten člen CNF, ktorý bol zvolený v obvode odvolacieho súdu, pod ktorý patrí rada komory, proti rozhodnutiu ktorej bol podaný opravný prostriedok.

32 — Cassazione Civile, Sezioni Unite, uznesenie z 11. januára 1997, č. 12. V otázke významu tohto pravidla pozri rozsudok Belov (už citovaný, bod 49) a bod 31 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Tizzano 29. januára 2002 vo veci Schmid (rozsudok už citovaný).

33 — Pozri odkaz na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v rozsudku Wilson (už citovaný, bod 57).

50. Na vysvetlenie: Nie som zástancom toho, aby mal Súdny dvor ku kritériu nezávislosti laxný postoj (a napokon ani k žiadnemu inému kritériu).

51. Autori Zmlúv nepochybne uvažovali o prejudiciálnom konaní ako o nástroji dialógu typu „sudca k sudcovi“. V tejto súvislosti treba mať na pamäti, že v srdci súdnej architektúry Únie sú dve kľúčové zásady, a to zásada subsidiarity a zásada procesnej autonómie.³⁴ Konanie o prejudiciálnej otázke je teda konaním, ktoré viac ako ktorékoľvek iné konanie upravené v Zmluvách o EÚ bolo koncipované tak, aby vnútroštátne súdy a súdy EÚ spolupracovali tak, ako keby patrili do jedného právneho systému.³⁵ V tejto súvislosti všetky dôkazy nasvedčujú tomu, že zmyslom kritérií nezávislosti v pravom zmysle slova a nestrannosti je plniť dôležitú funkciu v tom, že predstavujú požiadavky, ktoré sú vlastné pojmu „súdny orgán“ v modernom právnom a politickom myslení.³⁶

52. Varujem však pred tým, aby sa rozsudok Wilson považoval za precedens, ktorý by do doterajšej judikatúry zavádzal novinky v tom zmysle, že Súdny dvor by bol povinný vykonať hĺbkovú analýzu všetkých možných dôvodov, ktoré by mohli vzbudzovať podozrenie na nestrannosť (alebo nezávislosť v pravom zmysle slova) vnútroštátneho orgánu.

53. Ak je zrejmé, že vnútroštátnemu orgánu bolo vo vlastnom právnom systéme formálne udelené postavenie súdneho orgánu, a že – v súlade s judikatúrou Súdneho dvora – vo vnútroštátnom právnom poriadku existujú dostatočné pravidlá zaručujúce nezávislosť v pravom zmysle slova a nestrannosť tohto orgánu a jeho členov, myslím si, že analýza Súdneho dvora by tu mala končiť. Ako Súdny dvor uviedol vo veci Köllensperger a Atzwanger, Súdnemu dvoru neprináleží naznačovať, že k uplatňovaniu takýchto vnútroštátnych pravidiel môže dochádzať spôsobom, ktorý je v rozpore so zásadami ustanovenými vo vnútroštátnom právnom poriadku alebo v rozpore so „zásadami, na ktorých je založený právny štát“.³⁷

54. Preto pokiaľ neexistujú osobitné ustanovenia práva Únie (ako napríklad článok 9 druhý odsek smernice 98/5), ktoré vyžadujú takéto posúdenie, otázku, či vnútroštátny systém opravných prostriedkov má nejaké nedostatky, pokiaľ ide o nezávislosť alebo nestrannosť, by mohol posúdiť vnútroštátny zákonodarca (alebo vnútroštátne súdnictvo) a v prípade potreby vykonať nápravu, ale jednoznačne to nie je otázka práva Únie.

55. Predmetom týchto prejudiciálnych konaní nie je otázka, či je systém opravných prostriedkov pred CNF v súlade s článkom 9 druhým odsekom smernice 98/5; túto otázku nemôže Súdny dvor vzniesť ani *ex offico*. Pokiaľ sa plnia záruky, ktoré sa vyžadujú podľa jeho judikatúry (v prípade CNF sa podľa môjho názoru plnia), neexistuje dôvod, pre ktorý by Súdny dvor mohol odmietnuť vydať rozhodnutie pre údajný nedostatok nestrannosti alebo nezávislosti v pravom zmysle slova na strane vnútroštátneho orgánu.

34 — Porovnaj RODRÍGUEZ IGLESIAS, G.C.: L'évolution de l'architecture juridictionnelle de l'Union européenne. In: ROSAS, A., LEVITS, E., BOT, Y.: *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law*. The Hague: Asser Press, 2013, s. 37 až 48 a s. 43 a 44.

35 — Ako Súdny dvor dôrazne uviedol v stanovisku 1/09 z 8. marca 2011 (Zb. s. I-1137, bod 85), ktoré sa týka najmä systému vytvoreného článkom 267 ZFEÚ, „úlohy zverené vnútroštátnym súdom a Súdnemu dvoru sú základom zachovania samotnej povahy práva stanoveného Zmluvami“.

36 — Napríklad podľa princípov 1 a 2 Základných princípov nezávislosti súdnictva potvrdených rezolúciami Valného zhromaždenia Organizácie spojených národov 40/32 z 29. novembra 1985 a 40/146 z 13. decembra 1985: „1. Nezávislosť súdnictva bude zaručená štátom a zakotvená v ústave alebo národnom práve. ... 2. Sudcovia budú rozhodovať o záležitostiach, ktoré im budú predložené, nestranne na základe faktov, v súlade so zákonom, bez akýchkoľvek obmedzení, neprípustných vplyvov, stimulov, tlakov, hrozieb alebo zásahov, priamych alebo nepriamych, z akéhokoľvek miesta alebo z akéhokoľvek dôvodu.“

37 — Rozsudok Köllensperger a Atzwanger (už citovaný, bod 24).

56. Takýto prípad by vyvolával veľké obavy. Letný pohľad na právne systémy členských štátov ukazuje, že v mnohých krajinách existujú súdy, ktoré celkom alebo sčasti, nie sú obsadené profesionálnymi sudcami, ale zástupcami profesií alebo sociálnych a ekonomických skupín. Napríklad zásadná vec *Laval un Partneri*³⁸, ktorú v roku 2007 rozhodla veľká komora Súdneho dvora, sa týkala návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Arbetsdomstolen, švédsky pracovný súd, na ktorom popri profesionálnych sudcoch sedia aj členovia, ktorí zastupujú záujmy zamestnávateľov a zamestnancov.

57. Ak by sa dovedlo odôvodnenie vo veci *Wilson* do extrému, ako to navrhujú páni Torresiovci, Súdny dvor mal skúmať, či náhodou nie je v spoločnom záujme niektorých členov Arbetsdomstolen zo švédskeho stavebného sektora vylúčiť zahraničnú konkurenciu. Na základe takýchto dohadov by mohol Súdny dvor odmietnuť vykonávať svoju právomoc.

58. Podobne Súdny dvor prijal návrhy na začatie prejudiciálneho konania od Arbejdsret (dánsky pracovný súd)³⁹ a od Faglige Voldgiftsret (dánska priemyselná rozhodcovská rada)⁴⁰, ktoré nemajú len podobné zloženie ako Arbetsdomstolen⁴¹, ale taktiež sú súčasťou systému rozhodovania sporov, ktorý – hoci bol zriadený a spravuje sa zákonnými predpismi – v určitom rozsahu existuje paralelne popri riadnych dánskych súdoch.

59. Príliš prísny výklad kritéria nestrannosti by bol ťažko zlučiteľný s postojom, že za určitých okolností je možné rozhodcovský súd považovať za „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ.

60. Ak by sa rozsudok *Wilson* vykladal v tom zmysle, že Súdny dvor je povinný vykonať novú, hĺbkovú analýzu toho, či vnútroštátne súdy majú požadovanú nezávislosť a nestrannosť, teda nad rámec formálneho overenia, či vnútroštátne právne poriadky obsahujú v tomto smere dostatočné záruky, malo by to ďalekosiahle následky. Nezanedbateľnému počtu vnútroštátnych súdnych orgánov by hrozilo, že nebudú spadať pod pojem „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ s tým následkom, že systém ochrany jednotlivcov by bol oslabený, čo by bránilo účinnosti práva Únie.

61. Preto konštatujem, že kritérium nezávislosti CNF sa zdá byť splnené.

2. Výkon súdnych funkcií

62. Po druhé, páni Torresiovci tvrdia, že pokiaľ ide o zápisy do zoznamu advokátov a v protiklade k disciplinárnym záležitostiam, CNF vykonáva len funkcie správnej povahy. Rozhodnutie CNF, ktorým sa končí konanie, by sa malo považovať za opatrenie správneho charakteru.

63. Nemožno však stratiť zo zreteľa, že vo veci *Gebhard* sa CNF zaoberal dvoma žalobami pána Gebharda, ktorý je nemeckým právnikom usadeným v Taliansku: jednou namietal disciplinárnu pokutu uloženú radou komory v Miláne, druhou namietal implicitné odmietnutie jeho žiadosti o zápis v zozname advokátov tou istou radou komory.

38 — Rozsudok z 18. decembra 2007, *Laval un Partneri* (C-341/05, Zb. s. I-11767).

39 — Rozsudok zo 17. decembra 1987, *Ny Mølle Kro* (287/86, Zb. s. 5465).

40 — Rozsudok zo 17. októbra 1989, *Danfoss* (109/88, Zb. s. 3199).

41 — Pre úplnosť je možné dodať, že v konaní pred Súdnym dvorom je v súčasnosti viacero prípadov, ktoré sa týkajú prejudiciálnych otázok Työtuomioistuun (fínsky pracovný súd), čo je súd s podobným štatútom, ako majú Arbetsdomstolen a Arbejdsretten; vec *AKT* (C-533/13, v konaní pred Súdnym dvorom) a spojené veci *Ylemmät Toimihenkilöt YTN a Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN* (C-513/11 a C-512/11, v konaní pred Súdnym dvorom). Podľa mojich vedomostí žiadna zo strán neotvorila otázku povahy vnútroštátneho orgánu. Ani generálna advokátka Kokott nepovažovala za potrebné túto otázku otvoriť z vlastného podnetu v návrhoch, ktoré predniesla 21. februára 2013 v spojených veciach *Ylemmät Toimihenkilöt YTN a Terveys- ja sosiaalialan neuvottelujärjestö TSN* (C-513/11 a C-512/11, v konaní pred Súdnym dvorom).

64. Ak by sa tvrdenia pánov Torresiovcov považovali za správne, znamenalo by to, že vo veci Gebhard Súdny dvor založil svoju právomoc len na základe prvej žaloby, nie však vo vzťahu k druhej žalobe. V rozsudku Gebhard však nie je uvedené nič, čo by tento výklad potvrdzovalo. Naopak, v tomto rozsudku Súdny dvor zdôraznil existenciu väzieb medzi dvoma žalobami pána Gebharda.⁴² V návrhoch prednesených vo vyššie uvedenej veci navyše generálny advokát Léger dospel k záveru, že v prípade oboch žalôb CNF vykonávala súdne funkcie.⁴³ Úvahy, ktoré predniesol generálny advokát Léger, sa mi v tomto bode zdajú byť presvedčivé.

65. V každom prípade sa mi zdá, že podobnosť medzi týmito dvoma konaniami pred CNF vo veci Gebhard vyplynula z príslušných talianskych právnych predpisov. Obe konania sú v zásade upravené rovnakými ustanoveniami: článkami 54 a 56 zákonného dekrétu č. 1578/1933 a článkami 59 až 65 dekrétu č. 37/1934.

66. Napokon, pokiaľ ide o každodennú činnosť CNF, medzi týmito dvoma konaniami neexistuje žiadny rozdiel. Rokovací poriadok CNF jednoznačne rozlišuje medzi „súdnyimi zasadaniami“ (články 9 až 11) a „správnymi zasadaniami“ (články 12 až 16) tohto orgánu.⁴⁴ Podľa agendy CNF bola sobota 29. septembra 2012 – deň, keď sa prejednával prípad pánov Torresiovcov – vyhradená pre súdne zasadania CNF.

67. Páni Torresiovcovia však poukazujú na jeden možný rozdiel medzi týmito dvoma konaniami: keď CNF prejednáva žaloby v disciplinárnych veciach, miestna rada komory vždy vydá rozhodnutie v správnom konaní, ktoré podlieha preskúmaniu, pričom toto nie je dané v prípade, že miestna rada komory o žiadosti o zápis v zozname advokátov nerozhodne. Páni Torresiovcovia sa odvolávajú na článok 6 ods. 8 legislatívneho dekrétu č. 2001/96, podľa ktorého ak sa miestna rada komory k žiadosti nevyjadrí, žiadateľ môže do desiatich dní po uplynutí lehoty tridsať dní od podania žiadosti podať žalobu na CNF, ktorá o registrácii rozhodne.

68. Talianskej právnej úprave rozumiem teda tak, že ak miestna rada komory nerozhodne o žiadosti právnikovi o zápis v zozname advokátov, považuje sa to za implicitné rozhodnutie o zamietnutí žiadosti. Z uvedeného vyplýva, že CNF nerozhoduje o žiadosti namiesto miestnej rady komory (z dôvodu jej nečinnosti). CNF má právomoc preskúmať rozhodnutie (hoci aj implicitné) miestnej rady komory o zamietnutí takejto žiadosti. CNF rozhoduje o žiadosti len v prípade, že zamietnutie žiadosti zo strany miestnej rady komory bolo nezákonné, a to analogickým spôsobom, ako majú na to podľa talianskeho právneho poriadku v niektorých prípadoch právomoc správne súdy.⁴⁵

69. Moje chápanie príslušných talianskych právnych predpisov potvrdzuje zápisnica o pojednávaní z 29. septembra 2012 uskutočneného pred CNF, ktorá je súčasťou spisu vnútroštátneho súdu predloženého Súdnemu dvoru, podľa ktorej sa pojednávanie týkalo „žaloby pána Angela Alberta Torresiho proti nečinnosti Advokátskej komory v Macerate“. V tejto súvislosti má väčšiu výpovednú hodnotu formulácia, ktorú CNF používa v niektorých rozsudkoch týkajúcich sa prípadov podobných prípadu pánov Torresiovcov. CNF sa konkrétne zmieňuje o „rozhodnutiach o konkludentnom zamietnutí“ prijatých miestnymi radami komory, ktoré sa týkajú žiadostí o zápis do zoznamu advokátov, proti ktorým žiadatelia podali na CNF odvolanie.⁴⁶

42 — Pozri najmä rozsudok Gebhard (už citovaný, body 10 až 12).

43 — Pozri body 12 až 17 (hlavne bod 16) návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Léger 20. júna 1995 vo veci Gebhard (rozsudok už citovaný).

44 — Pozri *Regolamento interno per le attività del Consiglio Nazionale Forense*. Rassegna forense, 1992, s. 135.

45 — Pozri najmä článok 7 talianskeho správneho poriadku.

46 — Pozri najmä Consiglio Nazionale Forense (pres. Ricciardi, rel. Sanino), rozsudok z 10. októbra 1996, č. 128; Consiglio Nazionale Forense (pres. Cagnani, rel. De Mauro), rozsudok z 15. októbra 1996, č. 133; a Consiglio Nazionale Forense (pres. Alpa, rel. Merli), rozsudok z 15. decembra 2011, č. 179.

70. V tejto súvislosti je sotva potrebné poukázať na to, že režim „konkludentného nesúhlasu“ a „konkludentného súhlasu“ je bežný tak v talianskom správnom práve⁴⁷, ako aj v správnom práve iných členských štátov⁴⁸ a v právnom poriadku Únie.⁴⁹

71. Na tomto mieste by mohlo byť zaujímavé poznamenať, že kým pravidlo, podľa ktorého nečinnosť znamená zamietavé rozhodnutie sa uplatňuje na žiadosti podané miestnym radám komory, neuplatňuje sa na žiadosti podané na CNF.⁵⁰ Táto skutočnosť podporuje myšlienku, že kým rozhodnutia miestnych rád komory sú správnej povahy, tak rozhodnutia CNF sú súdnej povahy.

72. Napokon je pravda, že na rozdiel od zákona č. 247/2012⁵¹, zákonným dekrétom č. 1578/1933 nebola činnosť CNF týkajúca sa opravných prostriedkov proti rozhodnutiam miestnych rád komory o zápise do zoznamu advokátov výslovne kategorizovaná ako „súdna“.⁵² Je však nesporné, že v rámci talianskeho právneho poriadku sa na CNF hľadí ako na „špecializovaný súdny orgán“, ktorého rozhodnutia „nie sú správnymi aktmi, ale rozsudkami“⁵³ vydanými v kontradiktórnom konaní.⁵⁴ Podľa rozhodnutia talianskeho ústavného súdu CNF plní „súdne funkcie vo verejnom záujme, pričom tento záujem je odlišný a nadradený záujmom profesijnej skupiny [ktorú zastupuje]“.⁵⁵

73. Skutočnosť, že podľa talianskeho právneho poriadku CNF vykonáva súdne funkcie, však samozrejme nie je na účely článku 267 ZFEÚ rozhodujúca. No ani si nemyslím, že Súdny dvor by mal klasifikáciu orgánu podľa vnútroštátneho právneho poriadku ignorovať. To platí predovšetkým v prípade, ak Súdny dvor nedisponuje jasnými a protichodnými dôkazmi, ktoré by podľa práva Únie viedli k iným záverom.⁵⁶ Otázky upravené v príslušných vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré som podrobil skúmaniu, však v tomto prípade nepripúšťajú žiadny iný záver.

3. Ostatné kritériá

74. V tomto prípade sa mi navyše zdá, že ostatné kritériá uvedené v judikatúre Súdneho dvora, ktoré sa týkajú pojmu „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ, tento záver potvrdzujú.

75. Na začiatok uvádzam, že najmä v zmysle zákonného dekrétu č. 1578/1933 (a neskôr zákona č. 247/2012) neexistuje žiadna pochybnosť o tom, že CNF je zriadený zákonom a má trvalú povahu.

47 — Podľa talianskeho právneho poriadku majú občania právo podať odvolanie proti konkludentnému postupu orgánu verejnej správy na príslušný správny súd: pozri najmä článok 31 talianskeho správneho poriadku.

48 — Ako príklad, ktorý sa týka španielskeho práva, pozri rozsudok z 24. marca 2011, Komisia/Španielsko (C-400/08, Zb. s. I-1915, bod 119 a nasl.).

49 — Ako príklad pravidla konkludentného súhlasu pozri článok 10 ods. 6 nariadenie Rady (ES) č. 139/2004 z 20. januára 2004 o kontrole koncentrácií medzi podnikmi (nariadenie ES o fúziách) (Ú. v. EÚ L 24, s. 1; Mim. vyd. 08/003, s. 40); pokiaľ ide o pravidlo konkludentného nesúhlasu, pozri článok 8 ods. 3 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 z 30. mája 2001 o prístupe verejnosti k dokumentom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie (Ú. v. ES L 145, s. 43; Mim. vyd. 01/003, s. 331).

50 — Pozri Cassazione Civile, uznesenie zo 4. marca 1994, č. 157.

51 — Článok 36 zákona č. 247/2012 výslovne stanovuje, že CNF má „právomoc“ („competenza giurisdizionale“) tak v disciplinárnych veciach, ako aj vo veci zápisu do zoznamu advokátov. Článok 37 tohto zákona ďalej stanovuje, že „pokiaľ ide o žaloby v zmysle článku 36, CNF o nich rozhodne v súlade s článkami 59 až 65 dekrétu č. 37/1934, pričom v prípade potreby uplatní pravidlá a zásady [talianskeho] občianskeho súdneho poriadku“. To znamená, že nový zákon č. 247/2012, ktorý ani zďaleka nemení postup, ktorý bol v platnosti v čase, keď páni Torresiovci podali žaloby, v podstate potvrdzuje jeho platnosť.

52 — Článok 54 zákonného dekrétu č. 1578/1933 okrem iného stanovuje, že CNF „rozhoduje o žalobách, ktoré sú jej predložené v súlade s týmto zákonom“.

53 — Podobne ako akýkoľvek iný rozsudok v Taliansku, aj rozsudky CNF sa v súlade s článkom 101 Ústavy Talianskej republiky vyhlasujú „in nome del popolo italiano“ („v mene talianskeho ľudu“).

54 — Pozri najmä Cassazione Civile, Sezioni Unite, rozsudok z 12. marca 1980, č. 1639. Aktuálnejšie pozri tiež Cassazione Civile, Sezioni Unite, rozsudok zo 7. decembra 2006, č. 26182; a Cassazione Civile, Sezioni Unite, rozsudok z 20. decembra 2007, č. 26810.

55 — Corte Costituzionale, rozsudok z 18. júna 1970, č. 114. Aktuálnejšie pozri tiež Corte Costituzionale, rozsudok zo 16. – 27. mája 1996, č. 171.

56 — Porovnaj bod 20 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Tesaro 15. mája 1997 vo veci Dorsch Consult (rozsudok zo 17. septembra 1997, C-54/96, Zb. s. I-4961).

76. Taktiež je zrejmé, že právomoc CNF vyplýva zo zákona. Fakticky má CNF aj obligatórnu právomoc vykonávať zápisy do zoznamu advokátov,⁵⁷ pričom túto právomoc nemožno dohodou strán vylúčiť.⁵⁸ Pre pánov Torresiovcov je to jediný právny prostriedok, ktorým môžu napadnúť rozhodnutia rady komory v Macerate týkajúce sa ich žiadostí.⁵⁹

77. Je pravda, že proti rozhodnutiam CNF je možné podať osobitné odvolanie na Corte di Cassazione, Sezioni Unite. Takéto odvolanie sa však obmedzuje len na právne otázky.⁶⁰ Ak by Súdny dvor postavenie CNF ako „súdneho orgánu“ neuznával, znamenalo by to, že účinnosť mechanizmu prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ by bola oslabená.⁶¹

78. Navyše je nesporné, že CNF má povinnosť uplatňovať právne predpisy. Konkrétne v prípade pánov Torresiovcov má CNF uplatňovať ustanovenia legislatívneho dekrétu č. 96/2001 v súlade s pravidlami ustanovenými v smernici 98/5.

79. Taktiež je dôležité v tejto súvislosti zdôrazniť, že konanie pred CNF je kontradiktórnym konaním.⁶² Miestna rada komory, ktorej rozhodnutie sa preskúmava, je povinným účastníkom konania (na strane odporcu), pričom akékoľvek pochybenie navrhovateľa v súvislosti s oznámením konania rade komory spôsobuje nezákonnosť tohto konania z dôvodu „závažného porušenia práva na obranu a zásady *audi alteram partem*“.⁶³

80. Navyše, konanie má písomnú aj ústnu časť, v ktorých sporové strany môžu predkladať vyjadrenia k údajným pochybeniam miestnej rady advokátskej komory a na podporu svojich tvrdení predložiť dôkazy. Pokiaľ ide o tieto dôkazy, existujú osobitné pravidlá pre sprístupnenie dôkazov a o minimálnej dobe, počas ktorej môžu sporové strany nahliadať do spisu vo veci a pripraviť si obranu pred otvorením pojednávania.⁶⁴

81. Na základe predchádzajúcich úvah usudzujem, že v tomto konaní CNF možno považovať za „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ.

B – O prejudiciálnych otázkach

82. Teraz sa budem venovať podstate dvoch otázok, s ktorými sa na Súdny dvor obrátila CNF. Odpoveď na tieto otázky je však pre mňa jednoznačná. Z tohto dôvodu bude táto časť mojich návrhov celkom stručná.

1. O prvej otázke

83. Prvou otázkou sa CNF v podstate pýta, či článok 3 smernice 98/5 bráni takej praxi, aby členský štát zamietal z dôvodu zneužitia práva žiadosti o registráciu v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov, ktoré si podali štátni príslušníci tohto členského štátu, ktorí sa hneď po získaní profesijného titulu v inom členskom štáte vrátia do tohto členského štátu („predmetná vnútroštátna prax“).

57 — Pozri uznesenie z 11. júla 2003, Cafom a Samsung (C-161/03, neuverejnené v Zbierke, bod 14).

58 — K tejto otázke pozri rozsudky zo 17. októbra 1989, Danfoss (už citovaný, bod 7), a z 23. marca 1982, Nordsee (102/81, Zb. s. 1095, bod 11).

59 — Porovnaj rozsudok z 27. januára 2005, Denuit a Cordenier (C-125/04, Zb. s. I-923, bod 15).

60 — Vo veci skutkových tvrdení je preto Corte di Cassazione v zásade viazaný zisteniami CNF. Pre význam tejto otázky pozri rozsudok zo 14. novembra 2002, Felix Swoboda (C-411/00, Zb. s. I-10567, body 26 až 28).

61 — Porovnaj rozsudok Belov (už citovaný, bod 52).

62 — Taktiež poznamenávam, že v konaní o zápise do zoznamu advokátov pred CNF (ako aj v osobitnom odvolacom konaní pred Corte di Cassazione) je účastníkom konania aj Pubblico Ministero (prokurátor), účastníkom konania však nie je v konaniach pred miestnymi radami komory. Ako uviedla talianska vláda, účasť prokurátora v správnom konaní by bola skôr anomáliou.

63 — Cassazione Civile, rozsudok z 8. augusta 2001, č. 10959.

64 — Pozri ustanovenia uvedené v bode 65 vyššie.

84. Podľa ustálenej judikatúry sa nemožno dovolávať právnych noriem Únie podvodne alebo zneužívajúcim spôsobom.⁶⁵ Na účely preukázania zneužitia sa však vyžaduje, po prvé, aby zo všetkých objektívnych skutočností vyplývalo, že napriek formálnemu dodržaniu podmienok stanovených právnou úpravou Únie nebol dosiahnutý cieľ sledovaný touto právnou úpravou. Po druhé, na účely takéhoto preukázania sa vyžaduje aj existencia subjektívneho prvku, a to zámeru získať výhodu vyplývajúcu z právnej úpravy Únie tým, že sa umelo vytvoria podmienky vyžadované na jej získanie.⁶⁶

85. Preukázať existenciu týchto dvoch prvkov v zásade prináleží vnútroštátnemu súdu, pričom dôkaz o tom treba predložiť v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva, pokiaľ tým nie je negatívne ovplyvnená účinnosť práva Únie.⁶⁷ Pri posudzovaní výkonu práva vyplývajúceho z ustanovenia práva Únie však vnútroštátnemu súdu neprináleží meniť pôsobnosť tohto ustanovenia alebo ohroziť ciele, ktoré sa ním sledujú.⁶⁸

86. V tomto konaní je však očividné, že taká prax, akou je predmetná vnútroštátna prax, je spôsobilá v tomto členskom štáte zasiahnuť správne fungovanie systému, ktorý bol zavedený smernicou 98/5, a tým vážne ohroziť ciele, ktoré sa týmto právnym predpisom sledujú.

87. Článok 1 smernice 98/5 stanovuje, že účelom smernice je „uľahčiť trvalé vykonávanie právnickej profesie... v členskom štáte inom ako je ten, v ktorom bola získaná odborná kvalifikácia.“ Ako správne pripomenula poľská a rumunská vláda, považovať predmetnú vnútroštátnu prax za zneužívajúci spôsob správania by v podstate znamenalo, že zneužívajúcim spôsobom správania je aj presne také správanie, ktoré mal normotvorca Únie v úmysle povoliť. Ak by som mal vlastnými slovami zhrnúť pripomienky Súdneho dvora týkajúce sa smernice 89/48 o uznávaní diplomov⁶⁹, tak právo štátnych príslušníkov jedného členského štátu zvoliť si iný členský štát, v ktorom chcú získať svoj profesijný titul, je na jednotnom trhu neoddeliteľne späté s výkonom základných slobôd zaručených Zmluvami o EÚ.⁷⁰

88. V tomto zmysle nie je relevantná skutočnosť, že právnik je občanom hostiteľského členského štátu; alebo že si zvolil, že profesijný titul získa v zahraničí s tým účelom, aby získal výhody priaznivejšej právnej úpravy; alebo napokon že prípadne požiadal o registráciu hneď po získaní profesijného titulu v zahraničí.

89. K prvému bodu uvádzam, že článok 1 ods. 2 písm. a) smernice 98/5 definuje pojem „právnik“ ako „každá osoba, ktorá je štátnym príslušníkom členského štátu a ktorá je oprávnená vykonávať profesijnú činnosť pod niektorým z... profesijných titulov [, ktorých zoznam je uvedený v tomto ustanovení]“. Podobne článok 2 smernice 98/5 stanovuje, že „každý právnik je oprávnený trvale vykonávať na základe profesijného titulu domovskej krajiny v ktoromkoľvek členskom štáte činnosti uvedené v článku 5 [tejto smernice].“⁷¹

90. Preto nič nenasvedčuje tomu, že normotvorca Únie mal v úmysle umožniť členským štátom zapojiť sa do obrátenej diskriminácie tým, že by vlastným občanom odopreli práva vyplývajúce zo smernice 98/5.⁷² To by sa navyše zdalo byť v rozpore s cieľom vytvoriť vnútorný trh.

65 — Pozri rozsudok z 21. februára 2006, Halifax a i. (C-255/02, Zb. s. I-1609, bod 68 a citovanú judikatúru).

66 — Pozri rozsudok zo 14. decembra 2000, Emsland-Stärke (C-110/99, Zb. s. I-11569, body 52 a 53).

67 — Tamže, bod 54.

68 — Rozsudok z 12. mája 1998, Kefalas a i. (C-367/96, Zb. s. I-2843, bod 22).

69 — Smernica Rady 89/48/EHS z 21. decembra 1988 o všeobecnom systéme uznávania diplomov vyššieho vzdelania udelených pri ukončení odborného vzdelávania a prípravy v dĺžke trvania aspoň troch rokov (Ú. v. ES L 19, 1989, s. 16; Mim. vyd. 05/001, s. 337).

70 — Pozri rozsudok z 23. októbra 2008, Komisia/Španielsko (C-286/06, Zb. s. I-8025, bod 72).

71 — V oboch ustanoveniach kurzívou zvýraznil generálny advokát.

72 — Pozri analogicky rozsudok z 31. marca 1993, Kraus (C-19/92, Zb. s. I-1663, body 15 a 16).

91. Ako už Súdny dvor rozhodol, ak chce občan Únie využiť výhodnejší právny poriadok účinný v inom členskom štáte, ako je ten, kde má bydlisko, nezbavuje ho to možnosti domáhať sa slobôd ustanovených v Zmluvách o EÚ.⁷³ Toto ma privádza k druhému bodu.

92. V tomto zmysle a v súlade s ustálenou judikatúrou usudzujem, že rozhodnutie občana získať profesijný titul v inom členskom štáte s cieľom ťažiť výhody z výhodnejšej právnej úpravy samo osebe nepredstavuje zneužitie práva.⁷⁴

93. Napokon k tretiemu bodu pripomínam, že Súdny dvor vysvetlil, že článkom 3 smernice 98/5 normotvorca Únie úplne harmonizoval predpoklady pre výkon priznaného práva. Predloženie osvedčenia príslušnému orgánu hostiteľského štátu, ktoré potvrdzuje registráciu na príslušnom orgáne v domovskom členskom štáte, sa tak javí ako *jediná podmienka*, ktorej sa má podriadiť registrácia dotknutej osoby v hostiteľskom členskom štáte umožňujúca jej vykonávať v ňom činnosť na základe profesijného titulu jej domovskej krajiny.⁷⁵

94. Súdny dvor teda rozhodol, že smernica 98/5 neumožňuje, aby sa registrácia právnicka na príslušnom orgáne hostiteľského členského štátu mohla podmieniť splnením ďalších podmienok, ako napríklad pohovorom, na základe ktorého by bolo možné ohodnotiť znalosť jazykov.⁷⁶ Ešte by som dodal, že smernica 98/5 ani neumožňuje, aby sa registrácia mohla podmieniť absolvovaním praxe počas určitého obdobia alebo vykonávaním činnosti právnicka v domovskom členskom štáte.⁷⁷ Napokon, ak sa na výkon činnosti nevyžaduje prax, napríklad ako v prípade „abogado“ v Španielsku, prečo by sa prax vyžadovala na účely výkonu činnosti na základe rovnakého profesijného titulu („abogado“) v inom členskom štáte?

95. Vzhľadom na uvedené, sotva treba dodať, že ak orgány hostiteľského členského štátu v konkrétnom prípade zistia, že dve podmienky uvedené v bode 84 vyššie boli splnené, nezbavuje ich to možnosti zamietnuť žiadosť z dôvodu zneužitia práva. V špecifických prípadoch sa predsa môžu vyskytnúť určité okolnosti, ktoré vyvolávajú dôvodné podozrenie z podvodného konania. V týchto špecifických (a – zdalo by sa – relatívne zriedkavých) prípadoch by bolo opodstatnené pred povolením registrácie podrobnejšie vyšetriť možnosť výskytu zneužívajúceho správania. V tejto súvislosti sú orgány hostiteľského členského štátu oprávnené v súlade s článkom 13 smernice 98/5 vyžadovať spoluprácu orgánov domovského členského štátu.⁷⁸ Ak by orgány hostiteľského členského štátu získali nepochybné dôkazy o tom, že navrhovateľ získal profesijný titul v domovskom členskom štáte podvodným alebo protizákonným spôsobom (ako napríklad falšovaním, na základe korupcie alebo uvedením do omylu), registráciu by mohli zamietnuť z dôvodu zneužitia práva.

96. Preto navrhujem, aby Súdny dvor v odpovedi na prvú otázku uviedol, že článok 3 smernice 98/5 bráni takej praxi, aby členský štát zamietal z dôvodu zneužitia práva žiadosť o registráciu v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov, ktoré si podali štátni príslušníci tohto členského štátu, ktorí sa hneď po získaní profesijného titulu v inom členskom štáte vrátia do tohto členského štátu.

73 — Rozsudok z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes a Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, Zb. s. I-7995, bod 36 a citovaná judikatúra).

74 — Tamže, bod 37.

75 — Rozsudok Wilson (už citovaný, body 66 a 67).

76 — Tamže, bod 70.

77 — Pozri rozsudok Koller (už citovaný, body 34 a 40). Pozri tiež analogicky rozsudok z 9. marca 1999, Centros (C-212/97, Zb. s. I-1459, bod 29).

78 — Podľa dotknutej časti článku 13 „s cieľom uľahčiť uplatňovanie tejto smernice a zabrániť tomu, aby sa jej ustanovenia zneužívali s jediným cieľom obísť pravidlá platné v hostiteľskom členskom štáte, príslušný orgán v hostiteľskom členskom štáte a príslušný orgán v domovskom členskom štáte úzko spolupracujú a poskytujú si navzájom pomoc“.

2. O druhej otázke

97. Druhou otázkou, ktorá sa navrhuje v prípade kladnej odpovede na prvú otázku, sa CNF v podstate pýta, či je článok 3 smernice 98/5 neplatný z dôvodu rozporu s článkom 4 ods. 2 ZEÚ, podľa ktorého Európska únia rešpektuje národnú identitu členských štátov, obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch.

98. Podľa CNF článok 33 ods. 5 Ústavy Talianskej republiky stanovuje, že „na účely získania spôsobilosti na výkon povolania sa vyžaduje predchádzajúce vykonanie štátnej skúšky“ a že pojem „povolanie“ sa vzťahuje aj na právnikov. Ak by sa talianskym štátnym príslušníkom s kvalifikáciou získanou v zahraničí umožnilo vykonávať činnosť v Taliansku, údajne by išlo o obchádzanie Ústavy Talianskej republiky, podľa ktorej sa vyžaduje vykonanie štátnej skúšky, a teda došlo by aj k narušeniu ústavnej národnej identity.

99. Hneď na úvod sa musím priznať, že mám vážne ťažkosti porozumieť odôvodneniu CNF. Nie je mi jasné, prečo by prijatie občanov Únie s profesijným titulom získaným v inom členskom štáte do advokátskej komory predstavovalo pre taliansky právny poriadok takú hrozbu, ktorá by mohla narušiť taliansku národnú identitu.

100. V tejto súvislosti treba priznať, že Súdny dvor za určitých osobitných okolností oslobodil členské štáty od povinností vyplývajúcich z práva Únie, ako napríklad od povinnosti rešpektovať základné slobody z dôvodu ochrany národnej identity.⁷⁹ To však neznamená, že akékoľvek pravidlo zakotvené v národnej ústave môže obmedzovať jednotné uplatňovanie právnych noriem Únie,⁸⁰ nieto ešte predstavovať ukazovateľ zákonnosti.⁸¹

101. Podľa vyjadrenia Parlamentu a Rady len to, že podľa Ústavy Talianskej republiky je podmienkou výkonu činnosti právnikov úspešné vykonanie štátnej skúšky, neznamená, že smernica 98/5 narušuje taliansku národnú identitu v zmysle článku 4 ods. 2 ZEÚ. Toto stanovisko potvrdila na pojednávaní aj talianska vláda s tým, že s úvahami vnútroštátneho súdu uvedenými v návrhoch na začatie prejudiciálneho konania týkajúcimi sa možného rozporu medzi smernicou 98/5 a článkom 33 ods. 5 Ústavy Talianskej republiky nesúhlasí.

102. Podstatnejšie však je, že otázka týkajúca sa CNF je založená na chybnom úsudku.

103. Páni Torresiovci nepožiadali príslušné orgány o zápis v zozname advokátov s profesijným titulom hosťovskej krajiny („avvocato“), ale len o zápis v osobitnej časti tohto zoznamu týkajúcej sa usadených euroadvokátov. Žiadali preto len o povolenie vykonávať právnické povolanie v Taliansku s profesijným titulom členského štátu pôvodu („abogado“) v súlade s článkom 4 ods. 1 smernice 98/5. To znamená, že by boli oprávnení vykonávať len činnosti uvedené v článku 5 smernice 98/5 a vzťahovali by sa na nich pravidlá pre výkon povolania uvedené v článku 6 tejto smernice.

104. Vzhľadom na uvedené podľa mňa nedochádza k obchádzaniu pravidiel stanovených v Ústave Talianskej republiky, tobôž nie k zasahovaniu do talianskej národnej identity. Ako správne uviedla španielska a poľská vláda, ako aj Parlament a Komisia, Taliansko bude mať naďalej kontrolu nad prístupom k povolaniu „avvocato“. Odopieranie možnosti jeho štátnych príslušníkov vykonávať činnosť

79 — Pozri najmä rozsudok zo 14. októbra 2004, Omega (C-36/02, Zb. s. I-9609, bod 35 a nasl.) a z 22. decembra 2010, Sayn-Wittgenstein (C-208/09, Zb. s. I-13693, bod 83 a nasl.).

80 — Porovnaj bod 33 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 8. októbra 2008 vo veci Michaniki (rozsudok zo 16. decembra 2008, C-213/07, Zb. s. I-9999).

81 — Pozri najmä rozsudky zo 17. decembra 1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, Zb. s. 1125, bod 3), a z 1. apríla 2008, Vláda Francúzskeho spoločenstva a valónska vláda (C-212/06, Zb. s. I-1683, bod 58).

ako „abogado“ v Taliansku – hoci tento titul v Španielsku platne získali – by v podstate spochybnilo splnenie požiadaviek pre získanie tohto profesijného titulu, na čo Taliansko nemá oprávnenie. Výsledkom by nebol len zásah do výlučných právomocí Španielskeho kráľovstva, ale aj zásah do zásady vzájomného uznávania, ktorá je podstatou systému ustanoveného smernicou 98/5.

105. Na základe uvedeného usudzujem, že článok 3 smernice 98/5 nie je v rozpore s článkom 4 ods. 2 ZEÚ, a teda nie je neplatný.

IV – Návrh

106. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré mu položil Consiglio Nazionale Forense, takto:

1. Článok 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/5/ES zo 16. februára 1998 o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia, bráni takej praxi, aby členský štát zamietal z dôvodu zneužitia práva žiadosti o registráciu v osobitnej časti zoznamu advokátov týkajúcej sa usadených euroadvokátov, ktoré si podali štátni príslušníci tohto členského štátu, ktorí sa hneď po získaní profesijného titulu v inom členskom štáte vrátia do tohto členského štátu.
2. Posúdenie druhej prejudiciálnej otázky neprinieslo nič, čo by malo vplyv na platnosť článku 3 smernice 98/5.